

Hovedtrekk fra fag- og forskningsbibliotekstatistikken 2013

Fag- og forskningsbibliotekene omfatter Nasjonalbiblioteket, universitet- og høyskolebibliotek, bibliotek ved helseinstitusjoner, offentlige spesialbibliotek og private spesialbibliotek. Fra 2013 grupperes de i følgende bibliotektyper i denne oversikten: Nasjonalbibliotek (NB), universitetsbibliotek (UB), vitenskapelige høyskolebibliotek (VHS), høyskolebibliotek (HS) og Spesialbibliotek (SB). Kategorien for høyskolebibliotek omfatter både offentlige og private høyskolebibliotek. Gruppen spesialbibliotek omfatter helsebibliotek, offentlige spesialbibliotek og private spesialbibliotek. Kategorien for helsebibliotek har gått ut da de store helsebibliotekene knyttet til universitetene, som står for det meste av aktiviteten, rapporterer gjennom sine respektive universitetsbibliotek. Øvrige helsebibliotek kommer i kategorien for spesialbibliotek, der de offentlige og private spesialbibliotekene er i samme gruppe. Bibliotekene har ulike brukergrupper, oppgaver og fokus. Det kan derfor gi et noe forreid bilde å fremstille dem samlet. Nasjonalbiblioteket og bibliotekene ved universitetene og høyskolene dominerer stort i aktivitet og størrelse, selv om det er et stort antall bibliotek i gruppene offentlige og private spesialbibliotek.

Skjema for innhenting av statistikk ble revidert i 2012. I rapporteringsåret 2013 er skjemaet utvidet med nye områder. Dette kan gi tall som ikke harmonerer med tidligere år, både fordi veiledningen er blitt mer omfattende, noe som sikrer mer konsistens mellom bibliotekene i rapporteringen, og fordi datagrunnlaget kan være noe revidert i forhold til tidligere år.

Det er fremdeles knyttet noe usikkerhet til bibliotekenes rapportering når det gjelder digitale dokumenter, antall databaser og bruken av disse. Tallene blir midlertid mer og mer robuste, blant annet på grunn av en økende grad internasjonal standardisering hos databaseleverandørene. Nasjonalbiblioteket, universitetsbibliotekene og høyskolebibliotekene utgjør hoveddelen av rapporteringen, og disse bibliotekene står også for de største, og mest omfattende digitale samlingene. Tallene må likevel brukes med forsiktighet.

Antall bibliotek/ansatte

Fag- og forskningsbibliotekstatistikken omfatter per 1. januar 2014 184 bibliotek med totalt 268 enheter (betjeningssteder). Av de 184 bibliotekene har 14 bibliotek ikke rapportert data for 2013. Det er 1 høyskolebibliotek, 10 offentlige spesialbibliotek, 2 private spesialbibliotek og 1 helsebibliotek som ikke har rapportert data. Noen bibliotek har mangelfull rapportering.

For 2013 omfatter statistikken foruten Nasjonalbiblioteket, 9 universitetsbibliotek, 10 vitenskapelige høyskolebibliotek, 24 offentlige høyskolebibliotek, 9 private høyskolebibliotek, 90 offentlige spesialbibliotek, 18 private spesialbibliotek og 23 helsebibliotek.

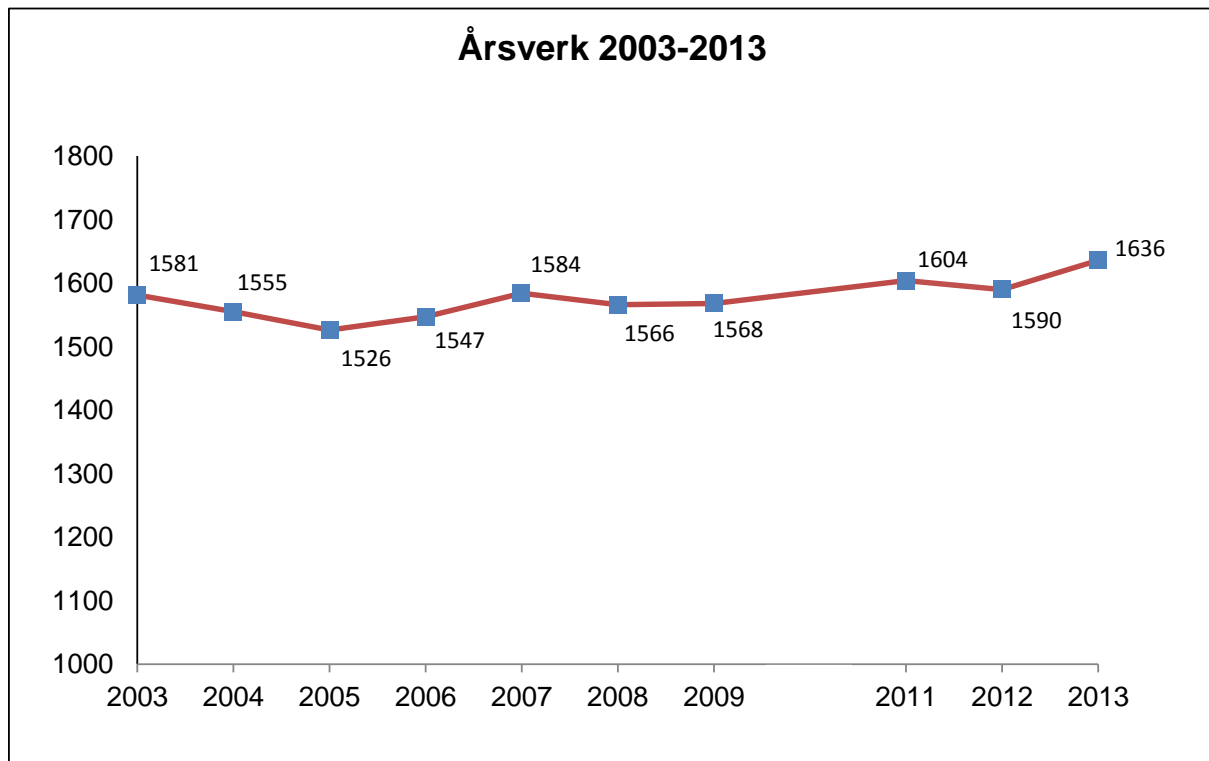
Antall bibliotek varierer fra år til år. Noen bibliotek blir nedlagt, noen unnlater å sende inn statistikk, mens enkelte samarbeider, eventuelt fusjonerer med andre bibliotek. Samarbeid og fusjoner forekommer i ulike kombinasjoner. Et alternativ kan være samlokalisering med særskilte budsjett og boksamlinger. Aktivitet blir da ofte rapportert samlet, mens budsjett og samlinger blir rapportert i ulike skjema (jf. kombinasjonsbibliotek i folkebiblioteksektoren). Universitetsbiblioteket i Tromsø og Høgskolen i

Finmark fusjonerte 1. august 2013. De har ikke sett seg i stand til å levere fullstendig statistikk for 2013. Ved sammenlikninger med tidligere år må dette tas med i betraktningene.

De 268 enhetene hadde 2084 tilsatte hvorav 1901 arbeidet med bibliotekets tjenestetilbud. Fra 2012 oppgis totalt antall ansatte og antall ansatte som arbeider med bibliotekets tjenestetilbud. Før dette ble antall ansatte rapportert i antall «Bibliotekfaglige stillinger» og «Annen stilling». De ansatte i biblioteket utførte henholdsvis 1636,69 og 1484,56 årsverk.

Det totale antall årsverk har hatt en mindre økning fra 2012 til 2013, etter en nedgang fra 2011 til 2012.

Universitetsbiblioteket i Oslo registrerte ikke antall tilsatte og årsverk i sin rapportering for 2010. Ettersom dette påvirker tallene i stor grad, er 2010 utelatt i oversikten (se figuren nedenfor).

Kompetanse ansatte

Fra 2013 rapporteres antall jobbrelevante studiepoeng oppnådd av bibliotekets ansatte, dagsverk brukt på faglige kurs og konferanser og antall fagartikler eller foredrag av de ansatte.

2013	Antall ansatte	Studiepoeng	Studiepoeng per ansatt	Dagsverk kurs og konferanser	Antall fagartikler og foredrag
Totalt	2084	1118		3796	405
NB	459	-	-	-	-
UB	748	123	0,16	1215	180
VHS	127	115	0,91	377	13
<i>HS offentlig</i>	350	548		1227	116
<i>HS privat</i>	33	20		105	8
HS totalt	383	568	1,48	1332	124
<i>SB offentlig</i>	255	177		560	51
<i>SB privat</i>	39	60		64	7
<i>SB helse</i>	73	75		248	30
SB totalt	367	312	0,85	872	88

Merk det lave antall studiepoeng per ansatt i universitetsbibliotekene sammenlignet med høgskolebibliotekene. Dette kan ha sammenheng med at universitetsbibliotekene i utgangspunktet ansetter folk med høy kompetanse (som det er større tilgang til på større steder), mens høgskolebibliotekene satser mye på kompetanseoppbygging av de som allerede er ansatt.

Universitetsbibliotekene dominerer, forståelig nok, høyt på antall fagartikler og foredrag.

Målgruppe og aktive låner

Primærmålgruppen til bibliotek i undervisningsinstitusjoner (universitet- og høgskolebibliotek) er antall studenter og ansatte. I andre fagbibliotek er målgruppen normalt de ansatte i institusjonen biblioteket tilhører. Bibliotekene skal enten rapportere studenter og ansatte eller ansatte i øvrige institusjoner. Enkelte bibliotek har i 2013, som i 2012, rapportert i begge kategoriene.

Aktiv låner er «Registrert bruker som har lånt eller bestilt minst et dokument i rapportperioden». (Husk at gruppen aktive låner kan bestå av låner som ikke tilhører primærmålgruppen.)

Ikke alle bibliotek oppgir antall personer i primærmålgruppen. I følge veiledningen skal bibliotek som ikke har en klart definert målgruppe ikke registrere noe i disse feltene (for eksempel Nasjonalbiblioteket). En del av disse oppgir isteden antall aktive låner. I 2013 var det 38 bibliotek (14 bibliotek har ikke levert noen data) som ikke rapporterte antall personer i primærmålgruppen. 35 bibliotek rapporterte ikke dette i 2012 og 17 bibliotek for 2011. I 2010 var det 14 mindre bibliotek som ikke rapporterte størrelsen på primærmålgruppen. I perioden 2005 til 2009 under fem bibliotek. Hoveddelen av de som ikke har oppgitt primærmålgruppe finner vi i kategoriene offentlige og private spesialbibliotek.

Antall personer i primærmålgruppen og antall aktive lånere

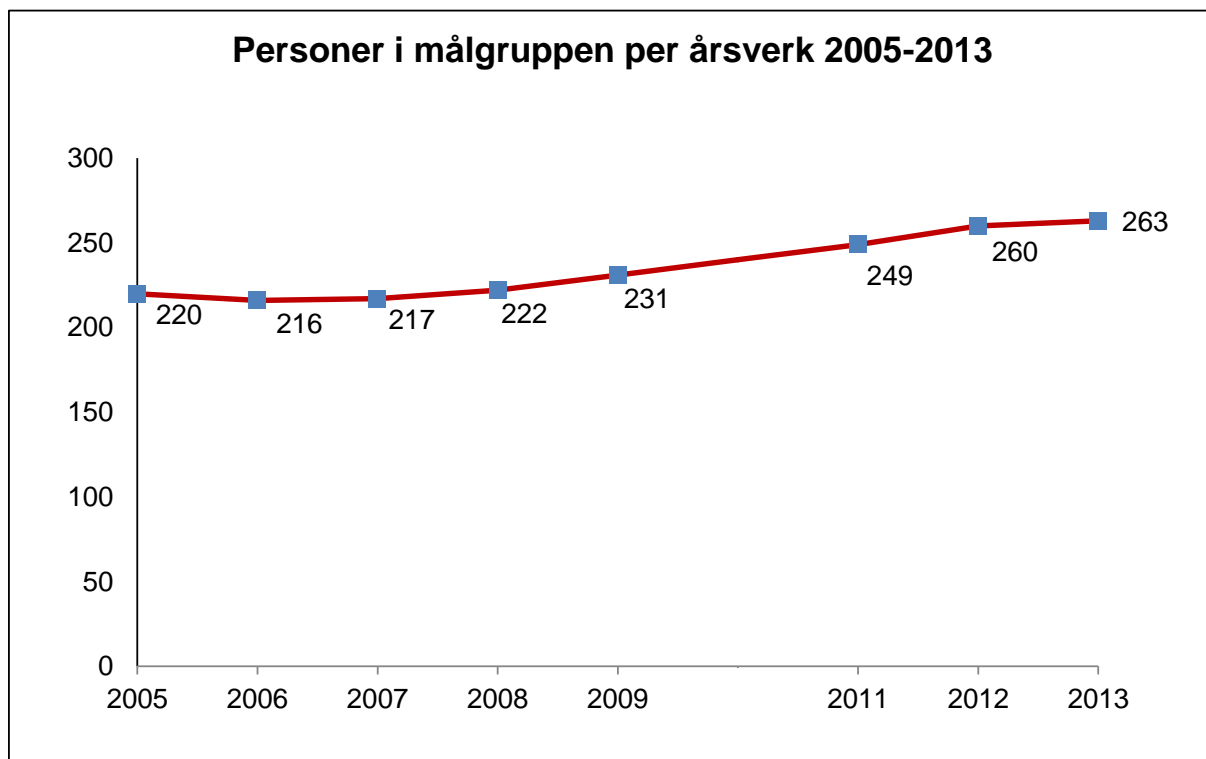
	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Personer i primærmålgruppen	429 922	412 128	398 946	375 313	361 942	348 167
Aktive lånere	254 062	241 583	228 803	200 955	199 003	201 323

Både antall personer i primærmålgruppen og antall aktive lånere steg noe fra 2012 til 2013. Fra 2011 til 2013 så vi en stigning på i overkant av 30 000 personer i primærmålgruppen.

Personer i primærmålgruppen per årsverk

I 2013 var det gjennomsnittlige antall personer i primærmålgruppen per årsverk for fag- og forskningsbibliotek 263. Antall personer i primærmålgruppen per årsverk har i perioden 2005 til 2013 variert mellom 216 og 271. I 2010 oppga universitetsbiblioteket i Oslo ikke antall årsverk. Dette kan forklare stigningen i antall personer i målgruppen per årsverk fra 2010 til 2011. Det har vært en oppgang fra 2012 til 2013. Dette kan være et resultat av at et stigende antall bibliotek ikke rapporterer antall personer i primærmålgruppen.

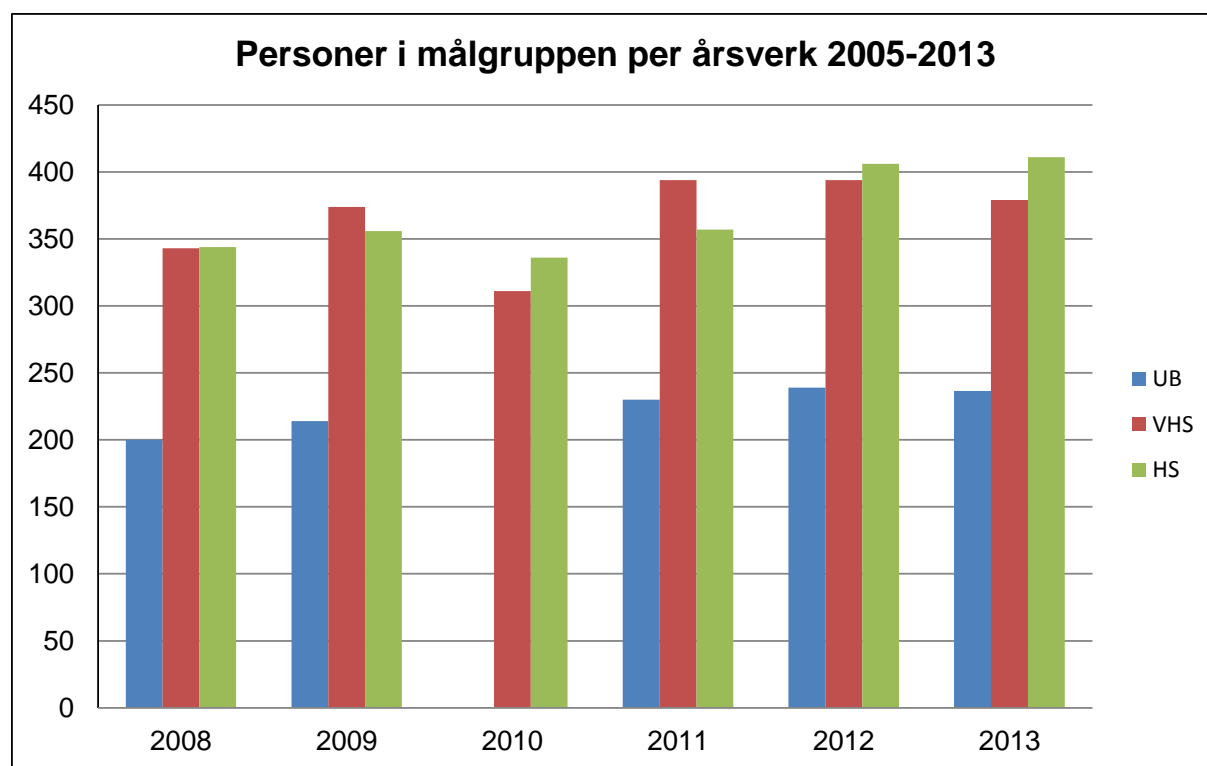
Antall personer i primærmålgruppen per årsverk har hatt en stigning på nærmere 20 prosent i perioden 2005 til 2013.

I perioden 2008 til 2013 har det for universitetsbibliotekene og de vitenskapelige høyskolene vært en mindre nedgang i antall personer i målgruppen per årsverk. For de offentlige og private høyskolene har det vært en økning. I perioden 2008 til 2013 har det vært en økning i antall personer i målgruppen per årsverk på 18 prosent, for de vitenskapelige høyskolene har økningen vært på drøye 10 prosent og for høyskolene bort i mot 20 prosent.

Det høye tallet i 2010 for antall personer i målgruppen per årsverk i universitetsbibliotekene kommer av manglende rapportering av antall årsverk fra Universitetsbiblioteket i Oslo dette året, og 2010 er derfor utelatt fra figurene.

	Universitetsbibliotek			Vitenskapelige høyskolebibliotek			Høyskolebibliotek		
	målgruppe	årsverk	målgr. per årsverk	målgruppe	årsverk	målgr. per årsverk	målgruppe	årsverk	målgr. per årsverk
2013	134 281	570	236	32 935	87	379	120 356	293	411
2012	132 297	553	239	33 087	84	394	124 334	306	406
2011	123 868	538	230	30 719	78	394	100 000	280	357
2010	114 088	349,8	326	24 714	79,5	311	98 159	292	336
2009	113 306	530,2	214	31 089	83,1	374	104 495	293,6	356
2008	102 635	514	200	28 462	83,1	343	105 157	305,4	344

Personer i målgruppen etter bibliotektype

	Personer i målgruppen		Årsverk		Personer i målgruppen per årsverk	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
Totalt	429 922	412 128	1637	1590	263	260
NB	-	-	373	375	-	-
UB	134 281	132 297	570	553	236	239
VHS	32 935	33 087	87	84	379	394
HS	120 356	124 334	293	406	411	306
SB	142 350	122 410	314	274	453	447

Vær oppmerksom på at mange spesialbibliotek (helsebibliotek, offentlige og private spesialbibliotek) ikke har rapportert antall brukere i 2012 og 2013. Dersom vi utelater antall årsverk i Nasjonalbiblioteket, vil det gjennomsnittlige antall personer i målgruppen per årsverk for 2013 være 340 og for 2012 339.

Besøk

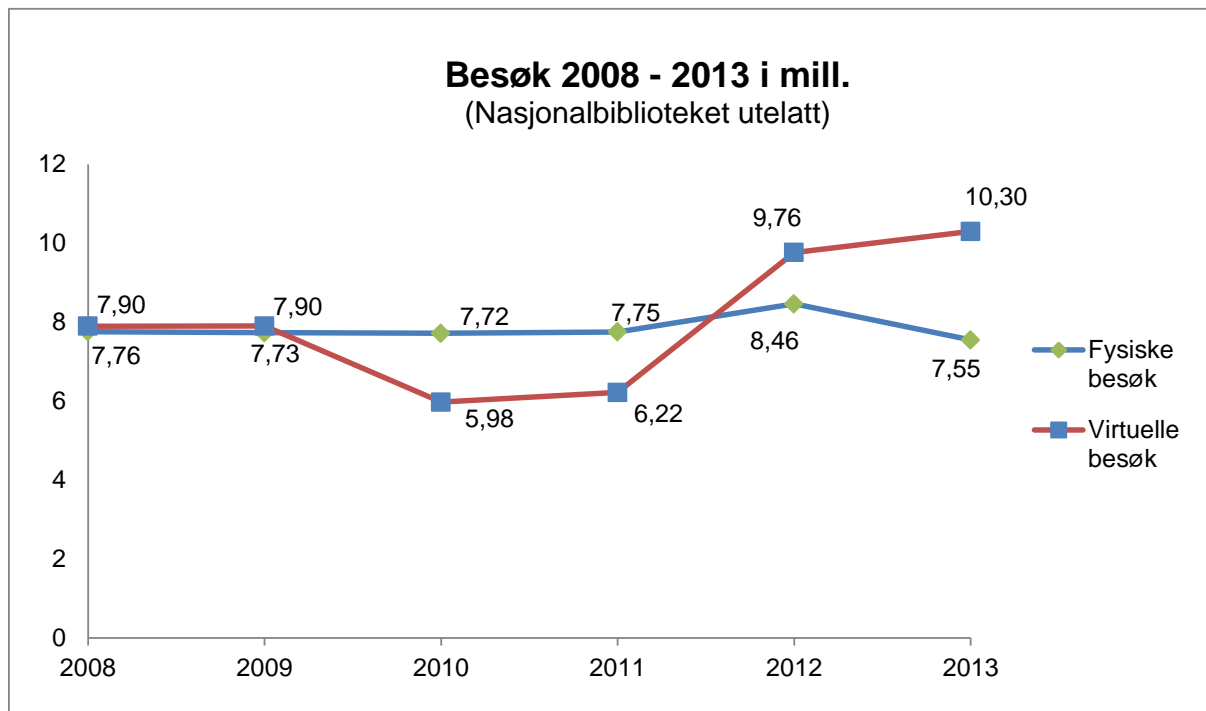
Antall fysiske besøk var på 7,55 millioner i 2013, altså en nedgang på en snau million fra 2012.

Fysiske besøk steg fra 2006 til 2008, gikk ned i perioden 2009 til 2010, for deretter å stige fra 2010 til 2012.

Generelt er det mange bibliotek som ikke rapporterer antall virtuelle besøk. Hvilke bibliotek som rapporterer, kan også variere fra år til år. Antall virtuelle besøk i Nasjonalbiblioteket er trukket ut i figuren under, da deres rapportering om virtuelle besøk ikke har vært i overensstemmelse med veiledningen..

Totalt ble det rapportert 497,57 millioner virtuelle besøk i 2013. Av disse utgjorde virtuelle besøk på Nasjonalbibliotekets hjemmeside 487,31 millioner. De øvrige fag- og forskningsbibliotekene rapporterte i alt 10,26 millioner virtuelle besøk. Antall virtuelle besøk for disse bibliotekene har i perioden 2010 til 2013 økt med i overkant av 70 prosent. En del av økningen kan være et resultat av at et større antall bibliotek rapporterer.

På grunn av varierende registreringsmetoder i bibliotekene må tallene for virtuelle besøk (besøk på hjemmesidene) tolkes med varsomhet.

Bestand (fysisk og digital)

Bibliotekenes totale samling omfatter det totale antall fysiske enheter, antall digitale dokumenter og antall databaser biblioteket har tilgang til.

Den fysiske samlingen omfatter bøker og periodika, manuskripter, mikroformer, kartografisk materiale, musikalier, AV-dokumenter (i fysiske enheter), grafiske dokumenter, patenter, elektroniske enheter og annet fysisk materiale.

Den digitale samlingen omfatter e-bøker og andre digitale dokumenter (digitale patenter og AV-dokumenter og andre digitale dokumenter). Antall avsluttede elektroniske årganger av tidsskrifter og aviser blir fra 2013 rapportert særskilt (felt 172 og 174). Vær oppmerksom på at disse ikke tidligere er rapportert og inkludert i tallene for digital samling. De blir derfor ikke inkludert ved sammenlikning.

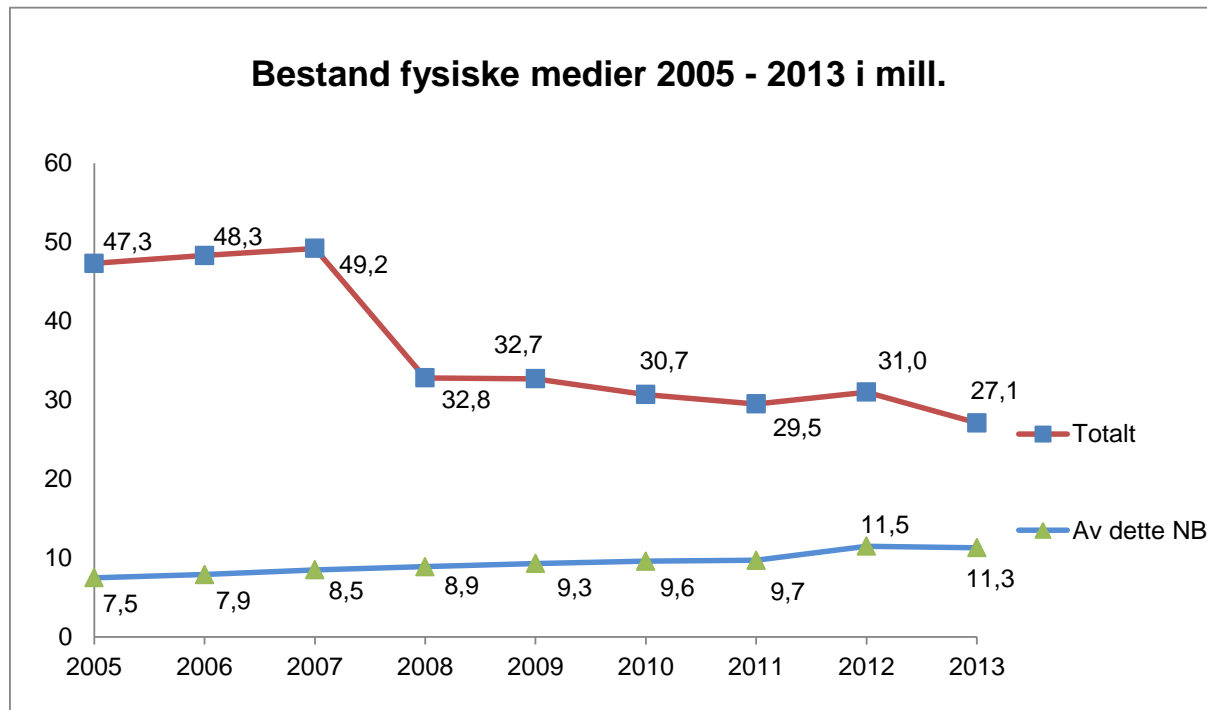
Antall fysiske og elektroniske løpende tidsskrifter blir oppgitt i egen kolonne. Rapporteringen har vært problematisk for 2013.

Tabellen under viser samlingenes fordeling på fysisk enheter, digitale dokumenter, elektroniske tidsskrifter og aviser, og databaser i perioden 2005 til 2013. Da Nasjonalbibliotekets samlinger omfatter en stor del av fag- og forskningsbibliotekenes samlinger, har tall for Nasjonalbibliotekets samlinger blitt spesifisert.

Best	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Fysisk uten NB	27 095 667	30 961 299	29 544 934	30 689 449	32 691 021	32 790 657
Digital uten NB	4 013 682	3 444 641	2 885 090	1 989 809	1 518 635	1 184 989
Sum uten NB	19 761 887	22 905 256	22 712 243	23 125 983	24 863 025	25 062 675
Fysisk NB	11 347 462	11 500 684	9 717 781	9 553 275	9 346 631	8 912 971
Digital NB	5 691 719 457	4 728 598 512	1 525 508 625	1 476 011 642	1 458 637 107	1 438 081 710
Sum NB	5 703 066 919	4 740 099 196	1 535 226 406	1 485 564 917	1 467 983 738	1 446 994 681
Sum totalt	5 722 828 806	4 763 004 452	1 557 938 649	1 508 690 900	1 492 846 763	1 472 057 356

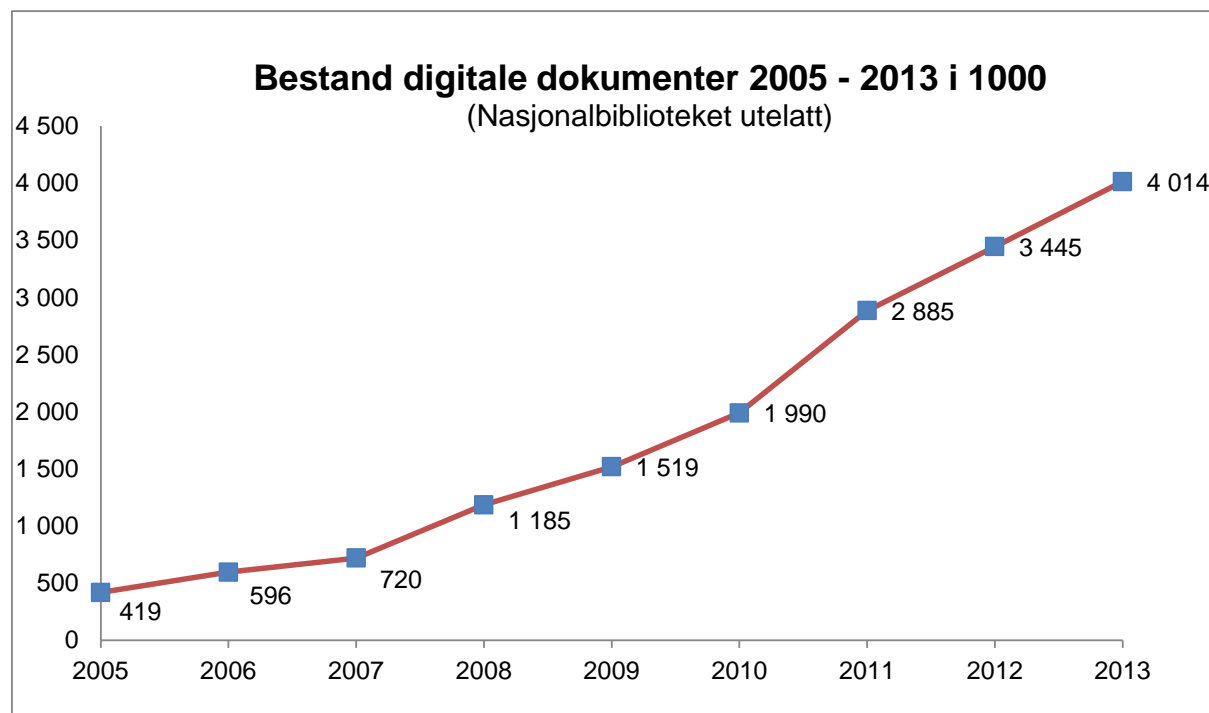
Fag- og forskningsbibliotekene har i perioden 2005 til 2013 mer enn tidoblet sine samlinger av fysiske og digitale dokumenter. Økningen var spesielt stor fra 2011 til 2012, men økningen var også på mer 1 milliard fra 2012 til 2013. Nasjonalbiblioteket har hatt en prosentvis større økning av samlingen enn de øvrige typer fag- og forskningsbibliotek. Den store økningen er et resultat av en fortsatt satsing på digitale dokumenter.

Den fysiske samling stiger frem til 2007, og har i 2008 et kraftig fall på nesten 16,5 millioner fysiske enheter. Mindre nedgang fra 2008 til 2009, 2 millioner nedgang fra 2009 til 2010, drøye 1 million fra 2010 til 2011 og litt over en million oppgang fra 2011 til 2012. Fra 2012 til 2013 ser vi igjen en nedgang på nesten 4 millioner. Den fysiske samlingen har i perioden 2005-2013 gått ned med snau 43 prosent. Nasjonalbibliotekets fysiske samlinger har hatt en mindre nedgang fra 2012 til 2013. De står likevel for en stadig stigende prosent av den totale fysiske samlingen.

Antall digitale dokumenter var 5 695 733 139 enheter i 2013. Dette tallet omfatter ikke elektroniske årganger for tidsskrifter og aviser. Disse er ikke blitt rapportert før 2013 og er derfor i årets oversikter oppgitt for seg.

Den digitale samlingen har fra 2012 til 2013 økt med i underkant av 1 milliard. Størst økning ser vi fra 2011 til 2012. Nasjonalbiblioteket har naturlig nok ut fra sin satsing på digitale dokumenter, blant annet høsting av norske nettsider, det største antallet digitale dokumenter, med over 99 prosent av den totale bestanden (se tabellen). Nasjonalbiblioteket rapporterer stort antall på alle undergrupper av digitale dokumenter, mens de øvrige bibliotekenes digitale samlinger i stor grad består av e-bøker. Unntaket er Patentstyret som naturligvis besitter en stor samling av digitale patenter. I figuren vises utviklingen for fag- og forskningsbibliotekene når Nasjonalbiblioteket er utelatt.

Fordelingen av fysiske og digitale dokumenter i 2012 på de ulike typer fag- og forskningsbibliotek vises i tabellen under.

Bestand	Fysiske samlinger		Digitale samlinger	
	2013	2012	2013	2012
Totalt	27 095 667	30 961 299	5 695 733 139	4 732 043 153
NB	11 347 462	11 500 684	5 691 719 457	4 728 598 512
UB.	9 116 209	11 651 173	2 390 212	1 869 117
VHS	837 018	990 392	111 171	86 480
HS	2 127 121	2 270 913	1 323 136	915 997
SB	3 667 857	4 547 636	189 163	573 047

Nasjonalbiblioteket og universitetsbibliotekene står til sammen for omtrent 2/3 av den totale fysiske samlingen av dokumenter i fag- og forskningsbibliotekene. De offentlige og private spesialbibliotekene nærmere 3,5 millioner fysiske dokumenter. Dette er ofte spesiallitteratur ut fra det enkelte biblioteks spesielle fagområder.

Den digitale samlingen domineres av Nasjonalbibliotekets store digitale samling, universitetsbibliotekene har også store digitale samlinger selv om de ligger langt etter Nasjonalbiblioteket. I den forholdsvis store digitale samlingen til de offentlige spesialbibliotekene, utgjør Patentstyrets digitale patenter en stor del, med 323 444 digitale patenter.

Institusjonelle arkiv: bestand

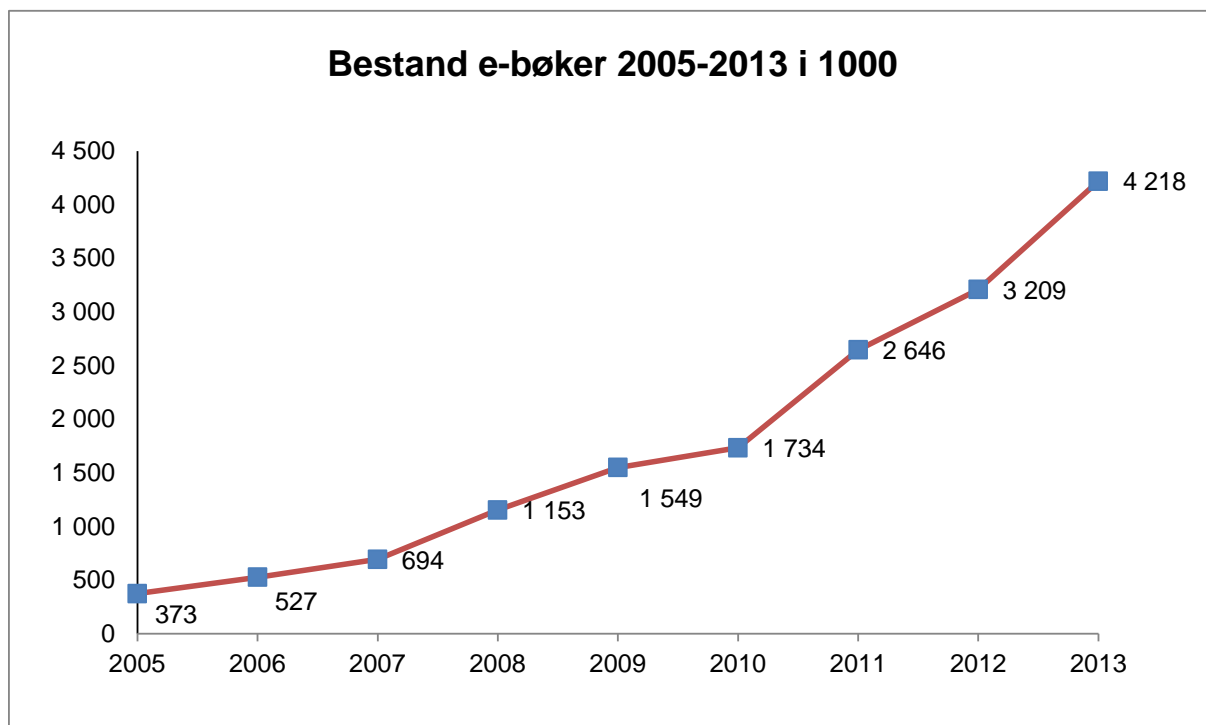
Fra rapporteringsåret 2013 rapporterer bibliotekene innhold og tilvekst til sine institusjonelle arkiv.

Bestand 2013 inst. arkiv	Totalt	Student- oppgaver	Doktor- avhandlinger	Vitenskapelige publikasjoner	Andre publikasjoner
Totalt	121 063	69 288	6013	19 213	26 549
NB	0	0	0	0	0
UB	74 934	58 877	5 126	6 553	4 378
VHS	7 438	3 126	633	1 030	2 649
HS	13 336	6 899	96	1 805	4 536
SB	25 355	386	158	9 825	14 986

De institusjonelle arkivene har foreløpig et beskjedent innhold. I utdanningsbibliotekene domineres innholdet av studentoppgaver. Det er imidlertid verdt å merke seg bestanden av vitenskapelige publikasjoner i de offentlige spesialbibliotekenes institusjonelle arkiv.

E-bøker

Antall e-bøker stiger jevnt. I forrige års oversikt er Nasjonalbiblioteket oppført med feil tall (drøye 2 millioner for mye). Dette er rettet opp i årets oversikt. Den totale bestanden av e-bøker er nå på 4,2 millioner.

Tabellen under viser fordelingen på de ulike bibliotektyper i 2011, 2012 og 2013

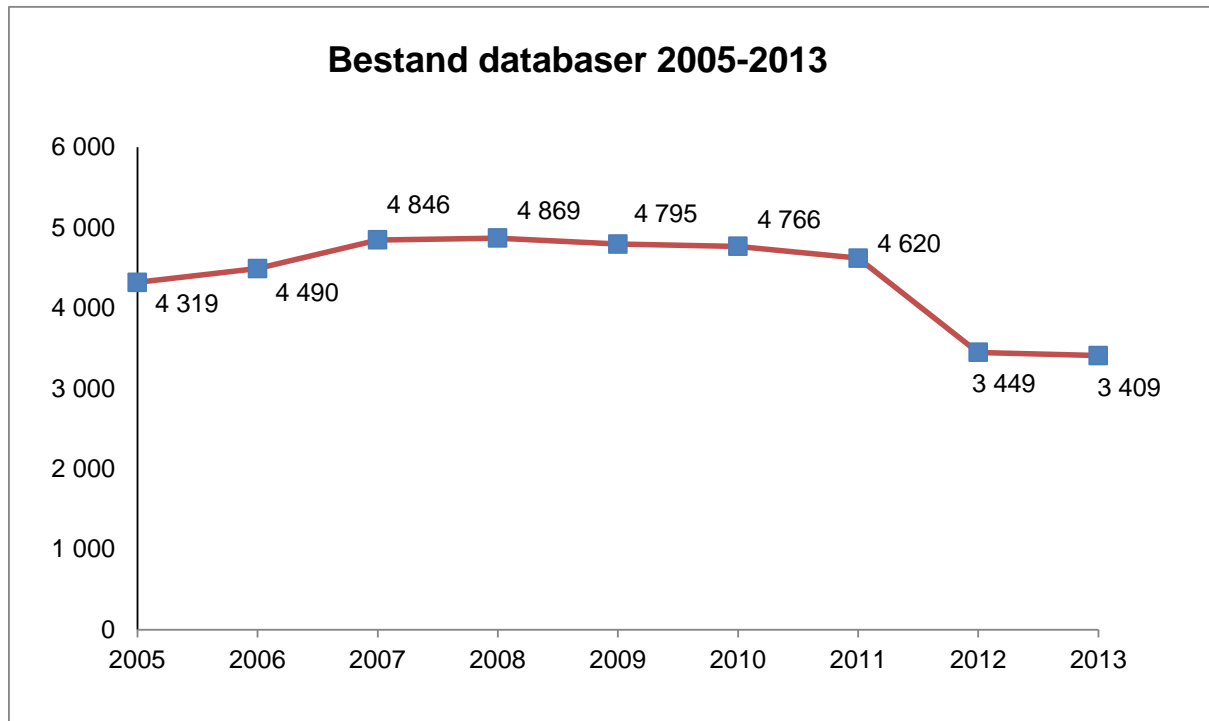
Bestand e-bøker	2013	2012	2011
Totalt	4 218 293	3 209 093	2 646 410
Nasjonalbiblioteket	348 397	289 869	227 250
Universitetsbibliotek	2 291 493	1 792 209	1 440 252
Vitenskapelige høgskolebibliotek	109 966	86 402	79 141
<i>Høgskolebibliotek, offentlige</i>	<i>1 197 085</i>	<i>915 499</i>	<i>830 121</i>
<i>Høgskolebibliotek, private</i>	<i>110 248</i>	<i>330</i>	<i>330</i>
Høgskolebibliotek samlet	1 307 333	915 829	830 451
Helsebibliotek	95 071	74 959	29 341
<i>Off. spesialbibliotek</i>	<i>64 137</i>	<i>48 164</i>	<i>38 195</i>
<i>Private spesialbibliotek</i>	<i>1 896</i>	<i>1 661</i>	<i>1 784</i>
Spesialbibliotek samlet	161 104	124 784	69 320

Universitetsbibliotekene og høgskolebibliotekene har 88 prosent av den totale samlingen av e-bøker i fag- og forskningsbibliotekene.

Databaser

Det totale antall databaser var 3 409 i 2013. Dette er en mindre nedgang i forhold til 2012 (3 449).

Databaser omfatter fra 2005 til og med 2011 «Referansedatabaser», «Fulltekstdatabaser» og «Andre databaser». Fra 2012 skiller statistikken for bruk av databaser mellom fulltekstdatabaser og andre databaser (referansedatabaser, bibliografiske databaser, oversikter/kataloger, leksikon, ordbøker, lovtekster, tabeller etc), mens antall databaser det abonneres på blir rapportert samlet uavhengig av type. Det blir i veiledningen presisert at egen bibliotek katalog ikke skal telles når antall databaser oppgis.

Tabellen under viser antall databaser tilgjengelig i de ulike bibliotekgruppene, men disse tallene sier lite om kvaliteten på bibliotekenes tilbud. I utgangspunktet omfatter gruppene ulikt antall enkeltbibliotek. Bibliotek som dekker et bredt spekter av fagområder har naturlig nok også behov for flere fagdatabaser for å gi et godt tilbud.

Den store nedgangen i antall databaser for helsebibliotek skyldes mangelfull rapportering. For de øvrige bibliotektypene har det vært liten forandring.

	Databaser 2013	Databaser 2012
Totalt	3 409	3 449
NB	0	0
UB	1251	1276
VHS	273	279
<i>HS, offentlige</i>	810	825
<i>HS, private</i>	129	127
Høgskolebibliotek samlet	939	952
<i>Helsebibliotek</i>	112	1259
<i>Spesialbibliotek, off</i>	777	765
<i>Spesialbibliotek, priv</i>	57	58
Spesialbibliotek samlet	946	2 082

Løpende tidsskrifter

Fra 2012 registreres løpende tidsskrifter fordelt på antall titler i kun trykt form, i kun elektronisk form og antall titler det abonneres på i både trykt og elektronisk form. Tilsammen gir dette det totale antall unike titler det abonneres på. Registreringen frem til 2012 var på: Unike titler, trykte titler, elektroniske titler. Antall løpende tidsskrifter steg fra 2012 til 2013 med 12 prosent. Det var en betydelig nedgang fra 2011(657 932) til 2012 (603 228) på i underkant av 9 prosent. Både antall trykte og antall elektroniske tidsskrifter har steget fra 2012 til 2013, mens titler i både trykt og elektronisk form har blitt redusert med i underkant av 1000.

Bestand	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Unike titler	676 654	603 228	657 932	627 798	585 852	551 517
Trykte	66 916	48 619	41 327	59 177	68 662	75 223
Elektroniske	602 048	545 983	600 012	545 658	497 471	456 071
Trykte og elektroniske	7 690	8 626	16 593	22 963	19 719	20 223

Antall fysiske tidsskrifter og aviser synker stadig. Tidsskrifter og aviser i fag- og forskningsbibliotekene er nå hovedsakelig elektroniske. Dette viser en økt satsing på tilgang til periodika, men også at bibliotekene gjennom ulike pakkelsesløsninger og konsortiesamarbeid får tilgang til et stort antall elektroniske titler.

Bruk av samlingene

Totalt fysisk utlån omfatter fra 2012 lån fra egen samling (førstegangslån + fornyelser) + fjernlån (førstegangslån + fornyelser + kopier).

Fysisk utlån omfatter førstegangslån + førstegangslån fjernlån + fjernlån kopier.

Totalt utlån omfatter lån fra egen samling (førstegangslån + fornyelser) + fjernlån (førstegangslån + fornyelser + kopier) + nedlastinger fra databaser + nedlastninger fra institusjonelle arkiv.

Utlån omfatter førstegangslån + førstegangslån fjernlån + fjernlån kopier + nedlastninger fra databaser + nedlastninger fra institusjonelt arkiv.

Fra 2013 rapporteres førstegangslån og fornyelser som lån/fornyelser til målgruppen og lån/fornyelser til andre.

Utlån per person i målgruppen angis både som totalt utlån per person i målgruppen (førstegangslån + fornyelser + fjernlån (førstegangs + fornyelser + kopier) + nedlastninger (totalt og bare fra databaser)), og som utlån per person i målgruppen (førstegangslån + førstegangslån fjernlån + fjernlån kopier + nedlastninger (totalt og bare fra databaser)).

Antall personer i målgruppen er antall studenter og ansatte i undervisningsinstitusjoner, og antall ansatte i andre institusjoner. Som tidligere nevnt rapporterer noen bibliotek ikke antall personer i primærmålgruppen. De fleste av disse er mindre bibliotek, bortsett fra Nasjonalbiblioteket.

Vær oppmerksom på at skjemaet for rapportering er revidert. Spesielt er rapporteringen av utlån forenklet. Vær oppmerksom på dette der utlånstall blir brukt: utlån/nedlasting per person i målgruppen og kostnad per utlån/nedlastning.

Fra 2012 omfatter totalt utlån førstegangslån, fornyelser og fjernlån (førstegangslån, fornyelser og kopier). Før 2012 omfattet totalt utlån originaldokumenter (omfatter mer enn førstegangslån i 2012) og fysiske og elektroniske kopier. I tillegg lå utlån av innlånte dokumenter også i tallet for utlån av originaldokumenter. Det lar seg derfor ikke å få frem korrekte tidslinjer når gjelder utlån av fysisk materiale. Nedlastinger, fjernlån og innlån lar seg sammenlikne med årene før. Fjernlån omfatter førstegangslån, fornyelser og kopier, mens innlån omfatter fysiske dokumenter og kopier.

Utlån og bruk av medier

	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Personer i primærmålgruppen	429 922	412 128	398 946	375 313	361 942	348 167
Førstgangslån til målgruppen	1 753 701	1 899 291				
Førstgangslån andre	126 703					
Fjernlån førstgangslån m. kopier	340 605					
Fysisk utlån	2 221 009	2 299 250				
Fornyelser målgruppen	1 758 505	1 846 426				
Fornyelser andre	111 547					
Fjernlån fornyelser	246 463	636 771	556 225	552 584	516 976	481 338
Totalt fysisk utlån	4 337 524	4 382 488	4 651 662	4 638 443	4 496 646	4 142 573
Nedlastinger fra databaser	10 877 598	9 362 521	9 302 208	9 447 333	6 811 677	6 248 043
Totalt utlån og nedlastinger per person i målgruppen(-IA)	35,4	33,4	35	37,5	31,2	29,8
Utlån og nedlastinger per person i målgruppen (-IA)	30,5	28,3				
Nedlastinger databaser	10 877 598					
Nedlastinger inst.arkiv	8 056 438					
Totalt antall nedlastinger	18 943 036					
Totalt utlån og nedlastinger	23 280 560					
Utlån og nedlastinger	21 164 045					
Totalt utlån og nedlastinger per person i målgruppen	54,2					
Utlån og nedlastinger per person i målgruppen	49,2					
Innlån	193 314	204 916	238 458	260 607	278 958	298 569

Det ble utført i overkant av 4,3 mill. fysiske lån (førstegangslån + fornyelser) fra fag- og forskningsbibliotekene i 2013. Av dette var i underkant av 0,6 millioner fjernlån (førstegangslån + fornyelser + kopier).

Fysiske førstegangslån utgjorde 2,2 millioner. Førstegangsfjernlån + kopier utgjorde av dette 0,3 millioner. Fornyelser utgjorde dermed 49 prosent av antall fysiske utlån.

Antall nedlastninger fra databaser steg med 1,5 millioner fra 2012 til 2013. Antall nedlastninger er nærmere tredoblet fra 2005 til 2013. Nedlastninger omfatter nedlastninger og strømmen. Det er knyttet noe usikkerhet til disse tallene. Fra 2013 er også antall nedlastninger fra de institusjonelle arkivene rapportert. I 2013 var det drøye 8 millioner nedlastninger fra de institusjonelle arkivene. Totalt antall nedlastninger i 2013 blir da på snau 19 millioner.

Fysiske utlån, fjernlån, innlån og nedlastninger blir også omtalt i egne kapitler.

Det har vært en økning i både totalt utlån og nedlastninger (nedlastninger fra institusjonelle arkiv er utelatt her) per bruker (personer i primærmålgruppen) og utlån og nedlastninger per bruker fra 2012 til 2013. Utlån + nedlastning per bruker hadde en stigning fra 2005 til 2010, deretter en nedgang fra 2010 til 2012 (vær oppmerksom på forandringen av datagrunnlaget). I perioden 2005 til 2013 har det vært en økning i antall utlån og nedlastninger per bruker på omtrent 45 prosent.

I 2013 var antall nedlastninger fra institusjonelle arkiv på drøye 8 millioner. Dette er i underkant av 42 prosent av det totale antall nedlastninger fra databaser og institusjonelle arkiv. Utlån og nedlastninger per person i primærmålgruppen stiger markant når bruken av de institusjonelle arkivene tas med.

Fysisk utlån fordelt på bibliotektyper 2012 og 2013

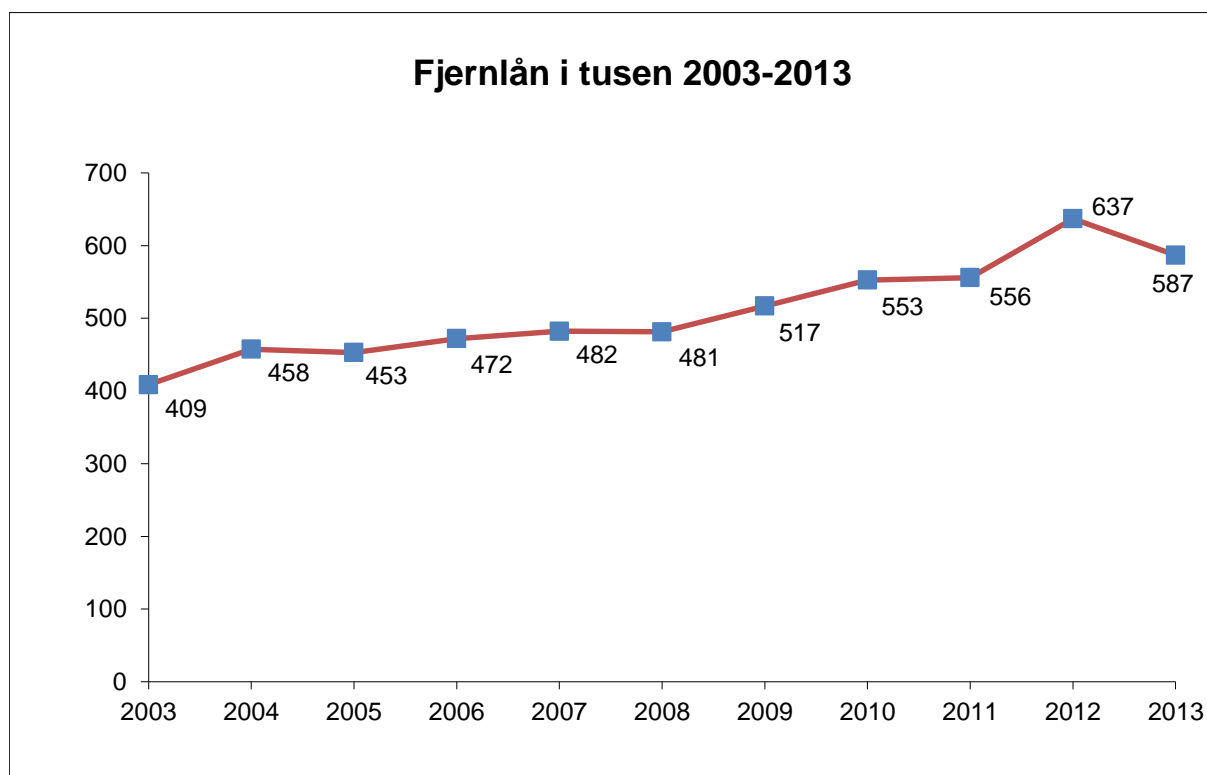
2013	Direkte utlån				Fjernlån			Totalt utlån	
	Førstegangslån		Fornyelser		Førstegangslån	Fornyelser	Kopier	Med fornyelser	Uten fornyelser
	Målgr.	Andre	Målgr.	Andre					
Totalt	1 753 701	126 703	1758 505	111 547	302 909	246 463	37 696	4 337 524	2 221 009
NB	70 125	12 768	12 333	7 317	107 730	78 933	3 356	292 562	193 979
UB	592 325	69 969	1 091 256	75 372	101 664	95 221	19 705	2 045 512	783 663
VHS	135 927	4 230	85 649	2 167	9 747	8 008	1 585	247 313	151 489
HS	819 022	32 783	510 483	22 030	73 772	57 895	6 776	1 521 761	931 353
SB	137 302	6 953	58 774	4 661	9 996	6 406	6 274	230 366	160 525

2012	Direkte utlån		Fjernlån			Totalt utlån	
	Førstegangslån	Fornyelser	Førstegangslån	Fornyelser	Kopier	Med fornyelser	Uten fornyelser
Totalt	1 899 291	1 846 426	363 524	236 812	36 435	4 382 488	2 299 250
NB	25 722	16 879	164 814	76 123	-	283 538	190 536
UB	679 516	1 204 201	103 257	91 497	20 951	2 099 422	803 724
VHS	148 875	88 768	11 251	6 634	1 259	256 787	161 385
HS	899 196	495 736	74 335	55 956	7 276	1 532 499	980 807
SB	145 982	40 842	9 867	6 602	6 949	210 242	162 798

Tabellene over viser at det har vært mindre endringer fra 2012 til 2013. Det samlede fysiske utlånet har gått noe ned. Spesialbibliotekene har en liten oppgang.

Fjernlån

Fjernlån omfatter i figuren under førstegangslån + fornyelser + utsendte kopier.

I 2013 gjennomførte fag- og forskningsbibliotekene 587 068 fjernlån, som inkluderer førstegangslån, fornyelser og kopier. Dette er en nedgang på 8 prosent fra 2012. I perioden 2005 til 2013 har det vært en stigning på 30 prosent. Vi ser en nedgang fra 2002 til 2003, deretter en jevn stigning frem til 2011, en bratt stigning fra 2011 til 2012, og deretter en nedgang fra 2012 til 2013.

Tabellen under viser fjernlån (førstegangslån, fornyelser og kopier) fordelt på bibliotektype i 2012 og 2013.

	Fjernlån totalt		Førstegangslån		Fornyelser		Kopier	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012
Totalt	587 068	636 771	302 909	363 524	246 463	236 812	37 696	36 435
NB	186 663	240 937	107 730	164 814	78 933	76 123	3 356	-
UB	216 590	215 705	101 664	103 257	95 221	91 497	19 705	20 951
VHS	19 340	19 144	9 747	11 251	8 008	6 634	1 585	1 259
HS	138 443	137 567	73 772	74 335	57 895	55 956	6 776	7 276
SB	22 676	23 418	9 996	9 867	6 406	6 602	6 274	6 949

Nasjonalbiblioteket og universitetsbibliotekene effektuerer hovedtyngden av fjernlånene, men de offentlige høgskolebibliotekene er viktige bidragsytere i fjernlånsamarbeidet. Det er verdt å merke seg den forholdsvis store andelen av fjernlånene som er fornyelser. Antall effektuerte kopier steg noe fra 2012 til 2013, men årene før har vist en klart synkende tendens.

De øvrige bibliotektypene: vitenskapelige høgskolebibliotek, helsebibliotek og offentlige og private spesialbibliotek utgjør en langt mindre gruppe. Flere av disse bibliotekene ekspederer et stort antall fjernlån i forhold til størrelsen på samlingene, sine begrensede fagområder og antall ansatte.

Innlån

Innlån omfatter fysiske dokumenter og kopier.

Det totale innlånet i 2013 var på 193 313 fordelt på 128 530 dokumenter og 64 784 kopier. Fordelingen på type bibliotek i 2012 og 2013 fremgår av tabellen under.

	Innlån		Lån		Kopier	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
Totalt	193 314	204 916	128 530	134 293	64 784	70 623
NB	1 665	2 001	1 120	1 381	545	620
UB	76 391	79 382	57 750	60 748	18 641	18 634
VHS	12 759	14 036	8 914	9 852	3 845	4 184
HS	60 544	63 188	42 689	43 832	17 855	19 356
SB	41 955	46 309	18 057	18 480	23 898	27 829

Det har vært en nedgang i antall innlån på 6 prosent fra 2012 til 2013. Innlånet har de siste årene vist en klart fallende trend.

Forholdet mellom innlån og totalt utlån (førstegangslån + fornyelser + fjernlån) og forholdet mellom innlån og fjernlån vises i tabellen nedenunder.

	Totalt utlån		Utlån		Innlån		Innlån i prosent av totalt utlån		Innlån i prosent av utlån	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012
Totalt	4 337 524	4 382 488	2 221 009	2 299 250	193 314	204 916	4,7%	4,7%	9,2%	8,9%
NB	292 562	283 538	193 979	190 536	1 665	2 001	0,6%	0,7%	0,9%	1,1%
UB	2 045 512	2 099 422	783 663	803 724	76 391	79 382	3,7%	3,8%	9,7%	9,9%
VHS	247 313	256 787	151 489	161 385	12 759	14 036	5,2%	5,5%	8,4%	8,7%
HS	1 521 761	1 532 499	931 353	980 807	60 544	63 188	4%	4,1%	6,5%	4,1%
SB	230 366	210 242	160 525	162 798	41 955	46 309	18,2%	22%	26,1%	28,4%

Oversikten viser stor grad av selvforsyning, eller samlinger som i stor grad er dekkende for primærmålgruppens behov for alle typer bibliotek i høyere utdanning. Spesialbibliotekene har naturlig nok større prosent innlån ut fra sine fagspesifikke samlinger.

Balansen mellom fjernlån og innlån for bibliotektypene i 2012 og 2013 vises i tabellen under:

	2013		2012	
	Fjernlån	Innlån	Fjernlån	Innlån
Totalt	587 068	193 314	636 771	204 916
NB	186 663	1 665	240 937	2 001
UB	216 590	76 391	215 705	79 382
VHS	19 340	12 759	19 144	14 036
HS	138 443	60 544	137 567	63 188
SB	22 676	41 955	23 418	46 309

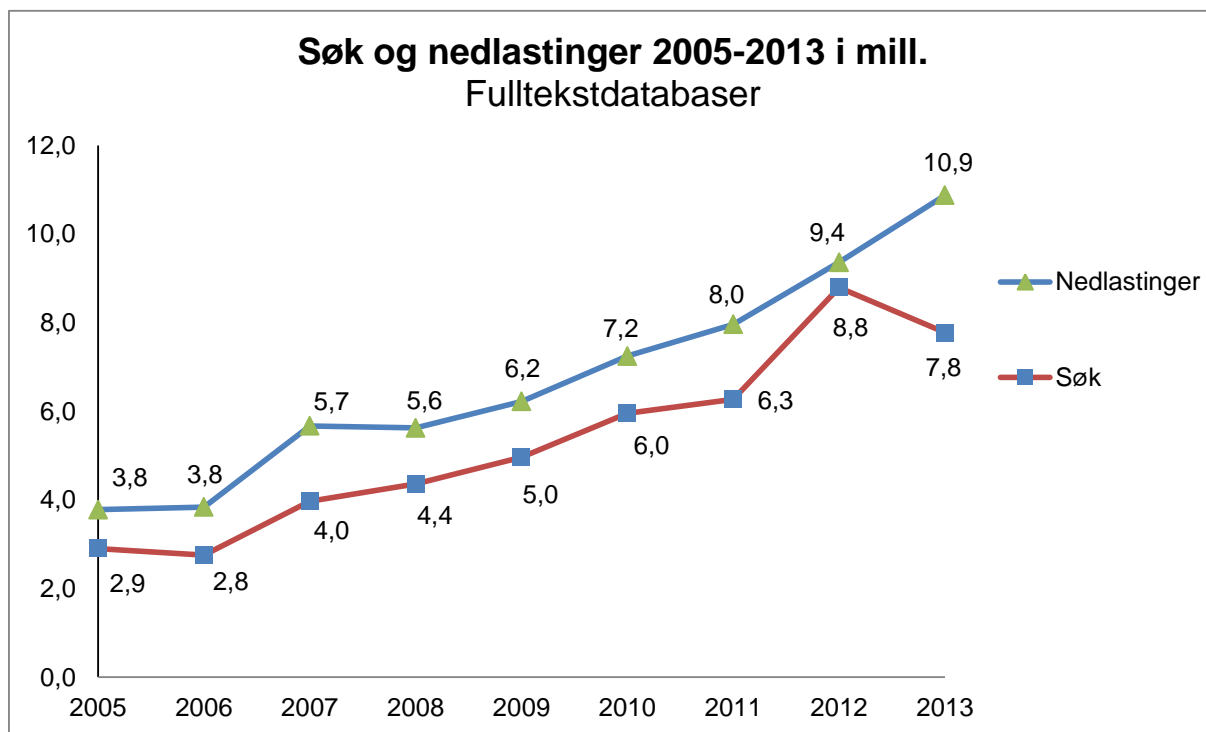
Både fjernlån og innlån faller totalt. Universitetsbibliotekenes fjernlån har en mindre økning, mens antall innlån går ned. Spesialbibliotekene er samlet netto nytere i fjernlånsamarbeidet, med omtrent dobbelt så stort innlån som fjernlån.

Bruk av databaser

Fra 2012 skiller statistikken for bruk av databaser mellom fulltekstdatabaser og andre databaser (referansedatabaser, bibliografiske databaser, oversikter, kataloger, leksikon, ordbøker, lovtekster, tabeller etc). Bruk av fulltekstdatabaser vises i søk og i antall nedlastninger/strømmer, mens bruk av andre databaser vises i søk og i antall viste poster. I 2011 og tidligere registrerte man antall søk i egen bibliotekskatalog, referansedatabaser, fulltekstdatabaser og i andre databaser. Antall viste poster omfattet de samme typer databaser, men antall nedlastninger omfattet fulltekstdatabaser og andre databaser. Tallet for nedlastninger i Nasjonalbiblioteket før 2012 er usikkert.

Utviklingen er derfor vanskelig å vise. Det er fremdeles knyttet stor usikkerhet til bibliotekenes rapportering når det gjelder bruken av databasene. Tallene blir midlertid mer og mer robuste, blant annet på grunn av en økende grad internasjonal standardisering hos databaseleverandørene. Tallene må derfor brukes med forsiktighet. Vær også oppmerksom på at søk og antall viste poster i egen bibliotekskatalog ikke skal rapporteres fra 2012.

Vær oppmerksom på at Nasjonalbiblioteket har delvis tall for nedlastninger/strømmer av fulltekstdokumenter fra egne databaser i 2012, og står oppført med 55 061 nedlastninger/strømmer. Dette tallet dekker nedlastning av pdf-dokumenter av bøker (31 542), manuskripter (2 476), aviser (21 043). I tillegg har Nasjonalbiblioteket visninger av foto (1 954 813).

Tabellen nedenfor viser bruk av databasene fordelt på ulike bibliotektyper i 2012 og 2013. Tabellen omfatter ikke bruk av institusjonelle arkiv. Vær spesielt oppmerksom på at det er knyttet usikkerhet til bibliotekenes rapportering når det gjelder digitale dokumenter, antall databaser og bruken av disse. Dette kan forklare noe av økningen i antall søk fra 2012 til 2013, og nedgangen i antall viste poster.

Nasjonalbiblioteket har ikke oppgitt tall for 2013.

	Søk 2013			Søk 2012		
	Fulltekst-databaser	Andre databaser	Totalt	Fulltekst-databaser	Andre databaser	Totalt
Totalt	7 779 332	26 045 667	33 824 999	8 796 289	5 800 189	14 596 478
NB	-	-	-	-	-	-
UB	2 848 001	5 617 483	9 465 484	5 612 568	2 663 639	8 276 207
VHS	845 270	568 563	1 413 833	786 213	548 434	1 334 647
HS	2 365 054	18 582 987	20 948 041	1 813 333	1 954 856	3 768 189
SB	721 007	1 276 634	1 997 641	584 175	633 260	1 217 435

	Nedlastinger		Viste poster	
	2013	2012	2013	2012
Totalt	10 877 598	9 362 521	3 980 400	6 274 028
NB	-	55 061	-	-
UB	8 357 359	7 192 238	1 829 765	3 060 773
VHS	775 180	569 437	1 041 542	2 544 856
HS	1 399 914	1 222 764	455 098	456 490
SB	345 245	323 021	653 995	211 909

I 2013 ble det gjennomført totalt 33 824 999 søk (7 779 332 (fulltekst) og 26 045 667(andre)) i de 3 409 databasene fag- og forskningsbibliotekene hadde tilgang til. I 2012 var det 14 596 478 søk (8 796 289 (fulltekst) og 5 800 189 (andre)) i de 3 449 databasene. Antall søk har blitt mer enn fordoblet fra 2012 til 2013. Ikke overraskende står utdanningsbibliotekene for i overkant av 90 prosent av det totale antall søk i 2013.

Bruk av institusjonelle arkiv

2013	Bestand	Antall nedlastinger	Nedlastinger per dokument
Totalt	121 063	8 056 438	66,5
NB	0	0	0
UB	74 934	5 845 475	78
VHS	7 438	283 269	38
HS	13 336	1 398 217	104,8
SB	25 355	529 477	20,9

Tabellen under viser totalt antall nedlastinger som omfatter nedlastinger fra databaser og fra de institusjonelle arkivene.

2013	Antall nedlastinger			Totalt per person i målgruppen
	Instusjonelle arkiv	Databaser	Totalt	
Totalt	8 056 438	10 877 598	18 934 036	44
NB	0	-	-	-
UB	5 845 475	8 357 359	14 202 834	106
VHS	283 269	775 180	1 058 449	32
HS	1 398 217	1 399 914	2 798 131	23
SB	529 477	345 245	874 722	6

Som vi ser av tabellen utgjør nedlastninger fra de institusjonelle arkivene over 40 prosent av det totale antall nedlastninger.

Universitetsbibliotekene står for omtrent 75 prosent av det totale antall nedlastninger i fag- og forskningsbibliotekene.

Total bruk av samlingene:

2013	Totalt fysisk utlån med fornyelser	Fysisk utlån uten fornyelser	Nedlastinger fulltekst-databaser og institusjonsarkiv	Målgruppe	Bruk per person i målgruppen	
					Med fornyelser	Uten fornyelser
Totalt	4 337 524	2 221 009	18 943 036	429 922	54,2	49,2
NB	292 562	193 979	-	-		
UB	2 045 512	783 663	14 202 834	134 281	121	111,6
VHS	247 313	151 489	1 058 449	32 935	39,6	36,7
HS	1 521 761	931 353	2 798 131	120 356	35,9	30,9
SB	230 366	160 525	874 722	142 350	7,8	7,3

Universitetsbibliotekene har over 3 ganger så høy bruk per person i primærmålgruppen som de vitenskapelige høgskolene og høgskolene.

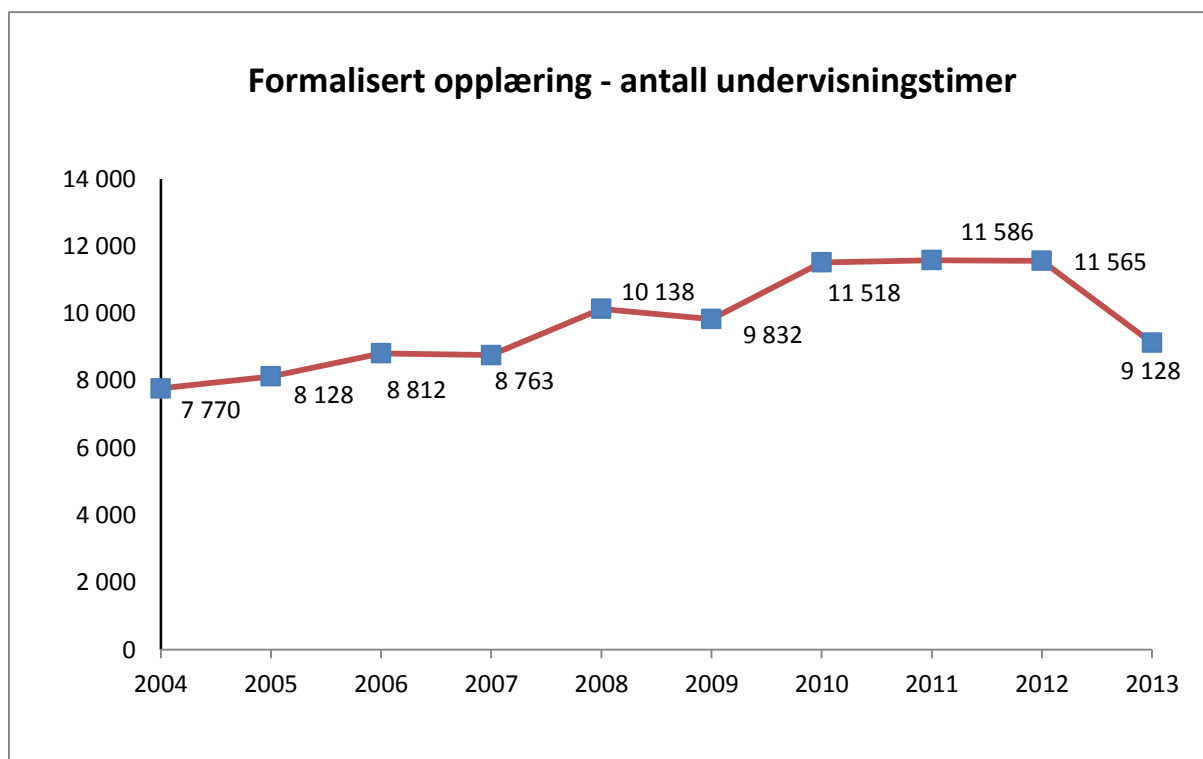
Bruk av den fysiske samlingen i 2012 og 2013:

	Totalt utlån		Utlån		Totalt utlån per person i målgruppen		Utlån per person i målgruppen	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012
	Totalt	4 337 524	4 382 488	2 221 009	2 299 250	35,4	33,4	30,5
NB	292 562	283 538	193 979	190 536	-	-	-	-
UB	2 045 512	2 099 422	783 663	803 724	77,5	70,2	68,1	60,4
VHS	247 313	256 787	151 489	161 385	31	25	28,1	22,1
HS	1 521 761	1 532 499	931 353	980 807	24,2	22,2	19,3	17,7
SB	230 366	210 242	160 525	162 798	4	4,4	3,6	4

Utlån per person i primærmålgruppen stiger for alle bibliotektyper bortsett fra spesialbibliotekene.

Formalisert opplæring

En sentral oppgave for fag- og forskningsbibliotekene er opplæring av brukere i informasjonskompetanse. Dette er et vidt område som omfatter informasjonsgjenfinning, kildevurdering, siteringspraksis, oppgaveskriving, studieteknikk med mer. Denne oppgaven er blitt mer og mer vektlagt av bibliotekene. Antall undervisningstimer (summen av timer på grunnnivå og timer på avansert nivå) i 2013 var 9 128. Dette er en nedgang på over 20 prosent fra 2012. I perioden fra 2004 til 2013 har det vært en stigning i antall undervisningstimer på i 17 prosent.

Tabellen under gir en mer spesifisert oversikt over undervisningsaktiviteten i 2013.

2013	Antall kurs		Antall timer		Antall deltakere	
	Grunnleggende	Avansert	Grunnleggende	Avansert	Grunnleggende	Avansert
Totalt	2 431	1 232	5 993	3 135	64 994	18 249
NB	-	-	-	-	-	-
UB	952	381	2 378	922	21 784	6 155
VHS	119	125	204	230	3 563	2 822
HS	1 004	616	2 515	997	35 785	8 159
SB	356	110	896	986	3 862	1 113

Antall undervisningstimer per 100 personer i primærmålgruppen har fra 2012 til 2013 gått ned fra 2,8 til 2,1. For universitetsbibliotekene har nedgangen vært fra 3,2 til 2,5, for de vitenskapelige høgskolene fra 1,5 til 1,3, for offentlige og private høgskolebibliotek fra 3,4 til 2,9, og for spesialbibliotekene fra 2,1 til 1,3.

	2013		2012		2011	
	Timer	Timer per 100 personer i målgr.	Timer	Timer per 100 personer i målgr.	Timer	Timer per 100 personer i målgr.
Totalt	9 128	2,1	11 565	2,8	11 586	2,9
NB	-		-	-	-	
UB	3 300	2,5	4 203	3,2	4047	
VHS	434	1,3	487	1,5	570	
HS	3512	2,9	4 273	3,4	3 761	
SB	1 882	1,3	2 602	2,1	3 208	

Antall veiledninger 2013

2013	Antall veiledninger
Totalt	7 317
NB	-
UB	1 331
VHS	247
HS	2 881
SB	2 858

Økonomi

Samlede utgifter for fag- og forskningsbibliotekene var i 2013 1 769 millioner. For 2012 1,7 milliarder kroner. En mikroskopisk økning i antall kroner fra 2012.

Dette innebærer en økning i antall kroner i perioden 2002 til 2013 på i overkant av 56 prosent.

Forholdet mellom rammebevilgning + prosjektmidler og lønn og sosiale kostnader i perioden 2011 til 2013 vises i tabellen under:

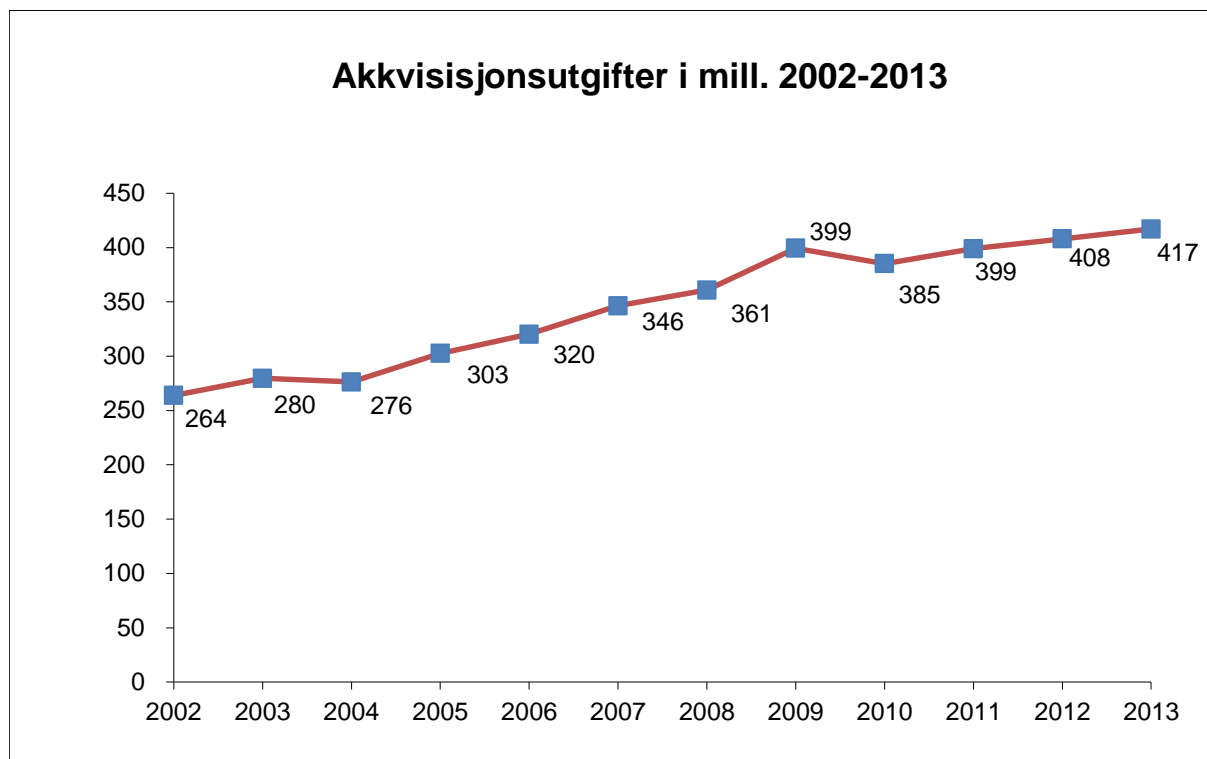
	2013	2012	2011
Rammebevilgninger og prosjektmidler	1 577 033 776	1 513 535 272	1 491 101 000
Lønn og sosial kostnader	849 772 475	815 766 986	776 274 000

Lønn og sosial utgifter har i disse årene utgjort mer enn halvparten av rammebevilgningen og prosjektmidlene.

Akkvisisjonsutgiftene utgjorde i 2013 i underkant av 417 millioner kroner. I 2012 var akkvisisjonsutgiftene omtrent 408 millioner kroner. Fra 2003 til 2013 har akkvisisjonsutgiftene i kroner økt med 49 prosent. Justert etter konsumprisindeksen, gir dette en økning på i underkant av 30 prosent.

Fra 2012 til 2013 var økningen i kroner på 2 prosent.

Vær oppmerksom på at flere bibliotek ikke rapporterer lønnsutgifter.

Mediekostnader per person i målgruppen samlet for alle fagbibliotekene

	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Mediekostnader i 1000	416 746	408 073	399 455	385 151	399 461	360 907
Antall personer i primærmålgruppen	429 922	412 128	398 946	375 313	361 942	348 167
Mediekostnader per pers. i målgruppen	969	990	1001	1026	1104	1037

Gjennomsnittlig mediekostnader per person i målgruppen for fag- og forskningsbibliotekene har i perioden 2005 til 2013 steget fra 902 kroner til 969 kroner. Summen steg fra 2005 til 2009 fra 902 til 1104 kroner per bruker. I årene etter 2009 har det vært forholdsvis jevn nedgang.

Mediekostnader fordelt på bibliotektyper i 2012 og 2013:

	2013			2012		
	Medie- kostnader	Personer i målgruppen	Mediekostnad per pers. i målgruppen	Medie- kostnader	Pers. i målgruppen	Mediekostnad per pers. i målgruppen
Totalt	416 746 254	429 922	970	408 073 327	412 128	990
NB	7 055 000	-	-	8 239 000	-	-
UB	238 975 757	134 281	1 780	227 408 427	132 297	1 719
VHS	23 466 076	32 935	712	21 419 797	33 087	647
HS	62 269 461	120 536	517	64 467 233	124 334	519
SB	84 979 960	142 350	597	86 538 870	122 410	707

Kostnader per totalt utlånt dokument (førstegang+fornyelser+ fjernlån)+ nedlastet dokument i årene fra 2005 til 2013.

	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Kostnader i 1000	1 769 358	1 724 024	1 618 818	1 557 747	1 520 597	1 452 729
Utlån og nedlasting i 1000	15 215	13 745	13 954	14 086	11 308	10 391
Kostnad per utl. og nedl.	116	125	116	111	134	140

Kostnader per totalt utlånt dokument (førstegang+fornyelser+ fjernlån)+ nedlastet dokument fordelt på de ulike bibliotektypene i 2012 og 2013

	Kostnader		Antall utlån og nedlastinger		Kostnad per utlån og nedlasting	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
Totalt	1 769 358 131	1 724 024 448	15 215 122	13 745 009	116	125
NB	441 529 000	439 184 000	-	338 599	-	1 296
UB	779 826 311	748 231 982	10 402 871	9 291 660	75	81
VHS	75 339 187	69 561 316	1 022 493	826 224	74	84
HS	259 323 981	248 621 354	2 921 675	2 744 525	89	91
SB	211 586 799	218 425 796	575 611	533 263	368	379

Kostnader per førstegangsutlånt dokument og førstegangs fjernlån og kopier+ nedlastet dokument fordelt på de ulike bibliotektypene i 2012 og 2013

	Kostnader		Antall førstegangslån og nedlastinger		Kostnad per førstegangslån og nedlasting	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
Tot	1 769 358 131	1 724 024 448	13 098 607	11 661 771	135	148
NB	441 529 000	439 184 000	-	245 597	-	1785
UB	779 826 311	748 231 982	9 141 022	7 995 962	85	94
VHS	75 339 187	69 561 316	926 669	730 822	81	95
HS	259 323 981	248 621 354	2 331 267	2 203 571	111	113
SB	211 586 799	218 425 796	505 770	485 819	418	449